

JAN ŠIBÍK: 9/11

Deprese z hrůzné
události přetrvávají
dodnes...

Deprese z hrůzné události
přetrvávají dodnes...

JAN ŠIBÍK: 9/11

Kdy jsi dorazil do New Yorku po jedenáctém září 2001?

Odstouvat jsem chtěl hned, ale nemohl jsem protože jsem devatenáctého září zahajoval mou velkou výstavu v Obecném domě, spojenou s vydáním stejnojmenné knihy *Ďábel v nás*. Na víc byla uzavřena všechna letiště v okolí New Yorku. Na místo teroristického útoku jsem se dostal dvacátého září večer.

Nebylo to příliš pozdě?

Když jsem odjížděl, tak jsem si to myslel, jel jsem tam s pocitem, že je již pozdě a že nemám šanci nic pořádného vyfotografovat. Nakonec ale bylo vše jinak. Ještě několik týdnů po útoku na věže světového obchodního centra trosky doutnaly a byly příležitostí udělat dobré fotky. Neuvědomil jsem si

totiž, že následky takové tragédie budou patrné nikoliv několik dnů, týdnů, ale dokonce několik měsíců po útoku. Celá událost byla patrná především na Američanech samotných, kterými útok velmi otřásl. Nebyli připraveni na to, že by se něco mohlo stát přímo v centru New Yorku na Manhattanu. Na prvním i pátém výročí jedenáctého září jsem byl svědkem toho, že se s tím stále nedokázali vypořádat.

Jak se Američané chovali bezprostředně po útoku a změnilo se to později?

Ze začátku Američané zachovali klid, nezmatkovali a záchranné práce fungovaly na velmi profesionální úrovni. Každý věděl, co má dělat. Nicméně mám pocit, že s odstupem několika měsíců na ně celá událost dolehla a podepsala se na jejich psy-

chice. Mnoho lidí muselo vyhledat psychologickou a psychiatrickou pomoc. A to ve značné míře platí dodnes. Je zajímavé, že místo, kde se útoky odehrály, se stalo nejnavštěvovanějším místem v New Yorku. Američané mají potřebu na místo tragédie opakovaně chodit. To místo je přitahuje jako magnet. V NY jsem vždy procitoval soudružnost, která byla po útocích ještě větší.

Bylo snadné se dostat na místo tragédie? Jak se ti fotografovalo?

Dostat se do bezprostřední blízkosti události byl velký problém. Oblast byla uzavřena, policie místo střežila a bránila přístup. Celé okolí oběhala neprůhledným plastovým plotem. Fotografoval jsem tedy výrazy lidí, kteří se všemožně snažili něco uvidět. Dál jsem se zaměřil na tuny prachu ve výlohách obchodů, které byly patrné i kilometr daleko.

Změnil se po tragédii pohled na občany původem z arabských zemí?

Ano, a to výrazně. V NY jsem byl před 9/11 několikrát a nikdy jsem nebyl svědkem jakékoli formy rasismu, žije zde mnoho národností a nikdo s tím nikdy neměl žádný problém. Toto se po útocích na WTC změnilo, a dokonce i dnes 10 let poté, když potkáš muslima v Thobe, což je dlouhý bílý plášť, jakási prodloužená košile, je ze strany Američanů cítit ztuhlou nedůvěru. Když v metru sedí muslim, často je kolem něho zcela prázdná, lidé mají strach.

Mluvil jsi s někým z Američanů, vyprávěl ti někdo osobní příběh? Nebo jsi jenom fotografoval?

S některými lidmi jsem mluvil, všichni říkali to samé, byli v absolutním šoku a nedokázali vůbec pochopit, jak k něčemu takovému mohlo dojít. Jak je možné že po nárazu letadla do první věže došlo po čtyřiceti minutách k náletu letadla do věže druhé? Jak je možné že tajné služby nezasáhly? Spousta lidí v Americe má pocit, že šlo o absolutní selhání všech bezpečnostních opatření a tajných služeb.

Podářilo se ti dostat přímo na sutiny?

Ne, nebyla šance se tam dostat. Již několik hodin po události bylo celé místo uzavřeno, nepustili tam ani místní fotografy, natož pak zahraniční. Přístup měli pouze policisté a hasiči. Musím říct, že zásah záchranných jednotek byl naprosto profesionální. Celé to řídil místní starosta Rudy Giuliani, který díky tomu získal obrovský respekt. V podstatě se dá říci, že v době tragédie měl newyorský starosta popularitu srovnatelnou s popularitou amerického prezidenta.

Jak tato událost působila na tebe, coby zkušeného fotoreportéra?

Jelikož jsem zažil již mnoho tragédií, nebylo to pro mě tak silné jako pro samotné Američany. Na člověka nejvíce působí, když vidí oběti, mrtvá těla, raněné... vzhledem ale k tomu, že se policie a armáda snažili všemožně fotografování obětí znemožnit, viděl jsem pouze jednoho mrtvého člověka, navíc zabaleného do americké vlajky. Dokonce došlo k neuvěřitelné dohodě mezi novinami a časopisy v USA, dohodli se na tom, že nezveřejní žádné fotografie mrtvých těl. Až na nepatrné výjimky to média dodržela.

Proč se americká média dohodla, že nebudou ukazovat mrtvá těla obětí z jedenáctého září?

Nechtěli vyvolávat přehnané emoce, chtěli zmírnit vlnu nenávisť a nedůvěry vůči muslimům. Nedůvěra vůči muslimům v USA ovšem přetrvává dodnes, ale již bych to nenazýval nenávisť.

Jan Šibík, týdeník Reflex, www.sibik.cz
Rozhovor: Soňa Karbusická

Dá se říci že ztratili důvěru k tajným službám?

To si nemyslím. Američané jsou velcí nacionalisté, všichni se shodli se na tom že došlo k selhání, zároveň ale mají takový respekt k vládě a tajným službám, že stále věří tomu, že jsou na správném místě.

Na co jsi se při fotografování zaměřil?

Když jsem fotografoval trosky dvojčat, nejbližší jsem se dostal asi na padesát metrů. Ale většinou musela být dodržována vzdálenost od trosk na sto metrů. Zkzáza byla tak obrovská že i z této vzdálenosti jsem udělal fotografie trosk, ale uvědomil jsem si že daleko silnější budou fotografie samotných Američanů. Fotografoval jsem lidi v rouškách, lidi, kteří plakali, hledali své blízké.. ti také vytvořili po celém Manhattanu stovky míst, kde vylepovali fotografie svých blízkých, které hledají, společně se svými vzky a tužbami. Doufali že své blízké najdou ještě živé, bohužel většina z nich již byla mrtvá. Na tato pietní místa lidé každý den nosili svíčky

a květiny, bylo jich zde tisíce. Zde jsem fotografoval asi nejvíce.

Zaujala mě fotografie detailu ruky s americkou vlajkou.

Oficiálně proběhlo v New Yorku několik mší na památku obětí jedenáctého září. Právě na jedné ze mší, jsem pořídil tuto fotografii. Vlajka má v Americe daleko větší význam než u nás, je zde naprosto běžné mít ji vyvěšenou, není potřeba mít zvláštní důvod. Je to svým způsobem nacionalismus, ale není to druh agresivního ruského nacionalismu.

Jak dlouho trvalo odklizení trosk?

Odklizení trosk trvalo asi jeden rok. „Kbelíku po kbelíku“ byly prohledávány veškeré sutiny, které po tragédii zůstaly. Američané hledali důkazy. Nedávno vzniklo dokonce muzeum artefaktů, kde jsou boty, tašky a další osobní věci lidí, kteří v při útocích zahynuli, helmy záchranářů, kteří přišli lidem pomoci a sami v sutinách zůstali.

